

Eduskunta, Perustuslakivaliokunta

## LAUSUNTO

4.3.2025

Viite: Perustuslakivaliokunnan kokous 5.3.2025

EOAK/1206/2025

**Hallituksen esitys eduskunnalle aserikoksia koskevan sääntelyn muuttamiseksi** ([HE 204/2024 vp](#))

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on pyytänyt minut kuultavaksi ja kirjallista lausuntoa yllä mainitusta hallituksen esityksestä, jolla toteutetaan seuraavaa pääministeri Petteri Orpon hallituksen [ohjelman](#) kirjausta:

”Törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistus korotetaan neljästä kuukaudesta kahteen vuoteen vankeutta, jotta varmistetaan niistä tuomittavien vankeusrangaistusten pääsääntöinen ehdottomuus. Muutetaan törkeän ampuma-aserikoksen tunnusmerkistöä siten, että luvattoman ampuma-aseen kantaminen tai kuljettaminen yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa tulee rangaistavaksi törkeänä ampuma-aserikoksena. Korotetaan rangaistuksia vaarallisen esineen ja toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen hallussapidosta.”

Lisäksi hallituksen esityksen mukaan uutena rikoksena säädettäisiin rangaistavaksi ampuma-aseen käsittely vakavan rikoksen tekemistä varten. Eräitä lähinnä hallinnollisten velvoitteiden rikkomisiksi luonnehdittavia tekotapoja siirrettäisiin ampuma-aserikoksen puolelta lievän ampuma-aserikoksen puolelle. Samalla viimeksi mainittuun rikokseen liitettäisiin vankeusuhka. Vaarallisen esineen hallussapidon enimmäisrangaistus ehdotetaan korotettavaksi kahdeksi vuodeksi vankeutta ja toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidon enimmäisrangaistus ehdotetaan korotettavaksi yhteen vuoteen vankeutta.

## 1. Perusoikeuksien yleisistä rajoitusedellytyksistä ja painavan yhteiskunnallisen tarpeen merkityksestä

Suomalaiseen perustuslakikäsitykseen kuuluu hyvin kiinteästi ajatus siitä, että kriminalisoinneille tulee osoittaa painava yhteiskunnallinen tarve ja että rangaistusten tulee ”olla oikeassa suhteessa teon moitittavuuteen” ([PeVL 56/2014 vp](#), s. 3). Perustuslakivaliokunnan käytännössä lainsäätäjän liikkumavaraa kriminalisointien säätämisessä on pidetty lähtökohtaisesti varsin väljänä, joskin siihen on todettu johtuvan rajoituksia sekä perustuslaista että Suomea sitovista kansainvälisistä velvoitteista. Perustuslain asettamat rajoitukset uusille kriminalisoinneille kytkeytyvät keskeisimpiin perusoikeuksiin ([PeVL 23/1997 vp](#), s. 2–3). Perusoikeuksiin liittyvien kriminalisointien sallittavuutta arvioidaan samalla tavoin kuin perusoikeuksien rajoituksia yleensäkin. Rangaistussäännösten tulee täyttää perusoikeuksien rajoittamiseen kohdistuvat yleiset edellytykset samoin kuin kulloisestakin perusoikeussäännöksestä mahdollisesti johtuvat erityiset edellytykset ([PeVL 20/2002 vp](#), s. 6).

Aseiden hallussapidosta käytävään keskusteluun ei Suomessa yleensä liitetä sellaisia vahvoja perusoikeuksiin liittyviä näkökulmia kuin esimerkiksi Yhdysvalloissa. Turvallisuuteen liittyviä perusteita pidetään Suomessa yleensä ratkaisevina. Sekä kriminalisointiperiaatteiden että perusoikeuksien rajoittamisedellytysten edellyttämän painavan yhteiskunnallisen tarpeen kannalta on kuitenkin syytä kiinnittää huomiota siihen, että Suomessa ei ainakaan rikostilastoissa ole vielä nähtävissä sellaista aseisiin ja järjestäytyneen rikollisuuden aseiden käyttöön liittyvää yhteiskunnallista ongelmaa, jota uudella rikossäännöksellä ja muilla ehdotetuilla lainmuutoksilla halutaan torjua.

Perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten merkitys tässä yhteydessä liittyy ennen muuta siihen, että esitetyt lainsäädäntömuutokset johtaisivat nykyistä selvästi enemmän ja tuntuvammin ehdottoman vankeusrangaistuksen käyttöön, millä on luonnollisesti merkitystä rikoksista rangaistuksiin tuomittavien henkilöiden perustuslain 7 §:n 1 momentissa suojatun henkilökohtaisen vapauden kannalta. Ehdotettu sääntely liittyy myös perustuslain 15 §:ssä säädettyyn omaisuudensuojaan erityisesti sen vuoksi, että uusi rikossäännös koskisi myös sellaista aseiden hallussapitoa ja luovuttamista, johon on myönnetty asianmukainen lupa. Perustuslain 10 §:ssä turvattua luottamuksellisen viestin salaisuutta koskee puolestaan sen arvioiminen, onko perusoikeuksien yleisten rajoittamisedellytysten mukaisesti hyväksyttävää, että ampuma-aseiden käsittely vakavan rikoksen tekemistä varten lisätään telekuuntelun käytön perusterikoksiin ja samalla sen ehdotettu rangaistusmaksimi avaa tien myös useiden muiden pakkokeinojen käyttöön.

Pidän myönteisenä, että hallituksen esityksen luonnosta koskeneen lausuntokierroksen jälkeen Tilastokeskuksesta saatuja tietoja koskevaa osuutta (s. 20–23) on täydennetty. Erityisesti painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimuksen arvioinnin kannalta tilastoista ilmenevällä

aserikollisuuden yleiskuvalla on nähdäkseni merkitystä. Tilastotietojen perusteella aserikosten määrissä ei näyttäisi tapahtuneen viime vuosina merkittäviä muutoksia. Perusmuotoisten ampuma-aserikosten ja törkeiden ampuma-aserikosten lukumäärät eivät ole 2020-luvulla kasvaneet. Varsinkin poliisin tietoon tulleissa rikoksissa määrät ovat olleet pikemminkin vähenemään päin.

Nyt kysymyksessä olevaa lainsäädäntöhanketta on tilastotietojen valossa nähdäkseni vaikea perustella aserikoksiin liittyvällä jo olemassa olevalla painavalla yhteiskunnallisella tarpeella. Koska kysymys on paljolti piilorikollisuudesta, luvattomia aseita löydetään tyypillisesti sivulöydöksenä esimerkiksi huumausaineisiin liittyvissä etsinnöissä asunnoista ja autoista. Tällaisten etsintöjen määrä ei liene viime vuosina ainakaan vähentynyt. Sen vuoksi voitaneen olettaa, että myös luvattomia aseita olisi etsintöjen yhteydessä löytynyt kasvava määrä, mikäli tilanne olisi pahenemassa. Tilastojen perusteella arvioituna tilannetta ei siis vielä voitane pitää erityisen huolestuttavana.

Painavan yhteiskunnallisen tarpeen arvioinnissa saattaa kuitenkin olla perusteltua tarkastella asiaa ennakoivasti edellyttäen, että ennakointi perustuu parhaaseen käytettävissä olevaan tietoon ja sen perusteella tehtyihin huolellisiin johtopäätöksiin. Kokemukset ja kehityskulut läheisissä verrokkimaissa, erityisesti Ruotsissa, saattavat tässä suhteessa tarjota parhaan pohjan sen arvioinnille, mihin kehitys voi Suomessakin pahimmillaan johtaa.

Kuten hallituksen esityksessä on todettu, järjestäytyneen rikollisuuden arvioidaan kasvavan, kansainvälistyvän ja kovenevan Suomessa tulevana vuosina. Ruotsia pidetään tässä suhteessa yleisesti varoittavana esimerkkinä. Järjestäytyneen rikollisuuden välienselvittelyyn liittyneiden ampumavälikohtausten ja räjäytysten määrä on ollut Ruotsissa viime aikoina hälyttävän suuri eikä sivullisilta uhreiltakaan ole välttytty. Ruotsissa on ollut myös valitettavia tapauksia, joissa nuoret pojat ovat jengien lähettäminä käyttäneet ampuma-aseita ja aiheuttaneet kuolemantapauksia.

Kun järjestäytyneen rikollisuuden varsinaiseen päämäärään eli eri tavoin taloudellista rikoshyötyä tuottavaan rikolliseen toimintaan on usein vaikeaa päästä kiinni niin, että saataisiin hankittua tuomitsemiskynnyksen ylittävää näyttöä, viranomaisten on järkevää keskittyä myös ns. rinnakkaisiin maaleihin eli rikoshyödyn hyödyntämisen (rahanpesu) torjumiseen ja rikolliseen toimintaan liittyvän varustautumisen (ampuma-aseet) torjumiseen. Aseisiin painottuvaa toimintalinjaa voidaan Ruotsin esimerkkien valossa puolustaa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden turvaamiseen liittyvillä erityisen painavilla perusteilla.

Myös talousrikosten torjunnassa on perinteisesti käytetty hyvällä menestyksellä rinnakkaisen maalin taktiikkaa suuntaamalla viranomaisten toimia kirjanpitorikoksiin. Ankarien ampuma-asekriminalisointien logiikka on nähdäkseni perusteiltaan sama kuin talousrikostenkin torjunnassa; siis jos

ei saada näyttöä talousrikoksista, tuomittakoon tekijät ankarasti kirjanpitorikoksista, koska yleisesti tiedetään, että laiminlyödyn tai hävitetyn kirjanpidon taakse peittyä vakaviakin talousrikoksia. Vastaavalla tavalla yleisesti tiedetään, että järjestäytyneen rikollisuuden ja jengiläisten käsissä aseilla voidaan tehdä vakavia mm. henkeen ja terveyteen kohdistuvia rikoksia.

Erityisesti järjestäytyneen rikollisuuden ja jengien asevarusteluun puuttumista uusilla kriminalisoinneilla ja ankaroituvilla rangaistusasteikoilla voidaan nähdäkseni perustella hyväksyttävällä, muiden ihmisten perusoikeuksien suojaamiseen liittyvällä painavalla yhteiskunnallisella intressillä, vaikka ongelma ei vielä olisikaan samalla tavoin akuutti kuin Ruotsissa.

## 2. Ehdotusten välttämättömyys ja oikeasuhtaisuus

Suhteellisuusvaatimukseen kuuluu, että rajoitusten tulee olla välttämättömiä hyväksyttävän tarkoituksen saavuttamiseksi ja rajoitus on sallittu ainoastaan, jos rajoituksen taustalla oleva tavoite ei ole saavutettavissa perusoikeuteen vähemmän puuttuvien keinoin. Rajoitus ei saa mennä myöskään pitemmälle kuin on perusteltua, kun otetaan huomioon rajoituksen taustalla olevan yhteiskunnallisen intressin painavuus suhteessa rajoitettavaan oikeushyvään. ([PeVM 25/1994 vp](#), s. 5)

Ultima ratio -periaatteen mukaisesti rikosoikeudellisen järjestelmän ankaroittamiseen tulisi turvautua vasta viimeisenä keinona. Hallituksen esityksessä vaihtoehtojen toteuttamistapojen pohdinta on jäänyt vähälle. Esityksen perusteluissa on todettu, että yleisesti ottaen rikollisuutta voidaan estää rikosentekotilaisuuksien vähentämisellä ja kiinnijäämisriskin lisäämisellä. Näitä keinoja ei kuitenkaan ole pidetty erityisen tehokkaina aserikosten kohdalla rikosten tekotavat ja paljastumistavat huomioon ottaen. Ampuma-aserikollisuuden arvioidaan olevan pääosin piilorikollisuutta. Aserikokset tulevat usein ilmi jonkin toisen rikoksen yhteydessä. Lopuksi on todettu, että hallitusohjelmakirjauksia ei voida toteuttaa muuten kuin siinä tarkoitettuja tekoja koskevien rikoslain säännösten muuttamisella.

Esityksen säätämisyjärjestysperusteluissa on välttämättömyysarvioinnin osalta todettu vain, että tavoiteltuihin vaikutuksiin ei päästä riittävästi muilla keinoilla kuin rikosoikeuden käytöllä. En ole tästä täysin vakuuttunut.

Tekijän korkean kiinnijäämisriskin ja rikoksen korkean selvittämisprosentin arvioidaan usein lisäävän rikosoikeudellisen järjestelmän yleisestäävyyttä enemmän kuin rangaistuksen ankaruuden. Ankariin rangaistuksiin liittyy myös se, että pitkä vankeusrangaistus yleensä heikentää tuomitun vastaisen sosiaalisen selviytymisen mahdollisuuksia ja lisää rikoksen uusimisriskiä.

Tutkimustiedon perusteella rikollisuustilanne ei valitettavasti ole hallittavissa rangaistuksia koventamalla. Rangaistuksilla on suurin yleisestäävä vaikutus

lainkuuliaisiiin tai ns. "preventiolle sensitiivisiin" ihmisiin, ja sellaisissa rikoksentekotilanteissa, joissa tietoisesti harkitaan teosta mahdollisesti seuraavan rangaistuksen ankaruutta. Vakaviin ampuma-aserikoksiin syyllistyvät henkilöt eivät yleensä ole preventiolle sensitiivisiä. Hallituksen esityksessä onkin todettu, että "Järjestäytyneissä rikollisryhmissä vakavien rikosten tekemistä ryhmän toimintaan liittyvänä saatetaan joissakin tapauksissa pitää pikemminkin ansiona, jolloin ankarilla rangaistusseuraamuksillakaan ei välttämättä ole merkitystä rikollisuutta ennalta estävänä tekijänä" (s. 30).

Hallituksen esityksessä on kuitenkin arvioitu, että esimerkiksi törkeän ampuma-aserikoksen minimirangaistuksen korottaminen 2 vuoteen vankeutta voisi vähentää tällaisia tekoja 15 prosenttia, mitä on pidetty esityksen ehdotusten lähtökohtana (s. 78). Toisaalta arviossa ei havaintojeni mukaan ole otettu huomioon pitkien vankeustuomioiden aiheuttamaa rikosten uusimisriskin kasvua.

Esityksessä on arvioitu ehdotusten kustannusvaikutuksia ottaen huomioon mainittu 15 prosentin vähennys, ja päädytty 24 355 000 euron vuosittaisiin lisäkustannuksiin, ja lisäksi kertaluonteiseen 8 121 600 euron vankipaikkojen perustamiskustannukseen. Ehdotusten on arvioitu johtavan noin 192 vankipaikan lisäykseen. Tämä vastaa yhden suuren vankilan, esimerkiksi Turun vankilan, koko vankipaikkalukua. Lisäksi on syytä ottaa huomioon, että suljetuissa vankiloissa on tällä hetkellä (vankilukuilmoitus 1.3.2025) 362 vankia enemmän kuin on vankipaikkoja, eli ns. yliasutusta, mikä aiheuttaa monenlaisia mm. vankilaturvallisuuteen liittyviä ongelmia.

Ehdotusten laskennallinen vuosittainen lisäkustannus tarjoaa mahdollisuuden harkita monenlaisia vaihtoehtoisia perusoikeuksiin vähemmän puuttuvia keinoja ehdotusten taustalla olevan tavoitteen saavuttamiseksi.

Esimerkiksi, jos lisäkustannuksia vastaava summa sijoitettaisiin uusiin poliisivirkoihin, saataisiin arviolta noin 400 poliisimiestä. Heidän työpanoksellaan voitaisiin parantaa merkittävästi esimerkiksi ampuma-aseisiin liittyvää valvontaa ja lisätä kiinnijäämisriskiä, tehostaa niihin liittyvää rikosten ennalta estämistä sekä nopeuttaa ja tehostaa ampuma-aserikosten tutkintaa. Näiden toimien myönteinen vaikutus ampuma-aserikollisuuden torjuntaan voisi hyvinkin olla suurempi kuin rangaistusten ankaroittamisen vaikutus. Mainittujen toimien ohessa uusien poliisimiesten joukko vaikuttaisi tietenkin myös muuhun rikollisuuteen liittyvien samojen oikeushyvien suojaamiseen kuin joita ampuma-aserikoksilla loukataan.

### **3. Ehdollisen ja ehdottoman vankeuden rajanvedosta säättäminen minimirangaistusta korottamalla**

Esityksen mukaan törkeän ampuma-aserikosten vähimmäisrangaistus korotettaisiin neljästä kuukaudesta kahdeksi vuodeksi vankeutta, jotta varmistetaan niistä tuomittavien vankeusrangaistusten pääsääntöinen ehdottomuus. Neljän vuoden maksimirangaistus pysyisi ennallaan.

Yleensä pidetään lähtökohtana, että rikosten rangaistusasteikot on laadittava ja perusteltava tekojen haitallisuuden ja paheksuttavuuden eli kunkin rikostyyppin rangaistusarvon perusteella. Asteikot ovat keino rikosten keskinäisen rangaistusarvon määrittämiseen suhteessa toisiinsa (esim. [PeVL 1/2021 vp](#), s. 3). Tätä lähtökohtaa voitaneen pitää eräänlaisena rangaistusasteikkojen laatimiseen liittyvänä tarkoitussidonnaisuuden vaatimuksena, joka näkyy myös siinä, että rangaistusasteikkoja ei yleensä mitoiteta sen perusteella, missä laajuudessa epäiltyyn rikokseen voidaan soveltaa pakkokeinoja koskevia säännöksiä, tai sen mukaan, millainen vaikutus säädetyllä rangaistusasteikolla on rikoksen vanhentumiseen taikka mahdollisuuteen tuomita rangaistus ehdollisena. Edellä tarkoitettu tarkoitussidonnainen ajattelutapa ilmenee myös siitä, etteivät myöskään fiskaaliset tavoitteet yksinään ole hyväksyttäviä perusteita seuraamussäätelylle (ks. [PeVL 9/2016 vp](#), s. 4 ja [PeVL 61/2014 vp](#), s. 3).

Rangaistusasteikkojen säätäminen ilmentää osaltaan lainsäätäjän ja tuomioistuinten välistä valtiosäätöistä työnjakoa. Riittävän väljät rangaistusasteikot takaavat tuomioistuimille mahdollisuuden ratkaista käsiteltävänä oleva asia niin, että tuomittava rangaistus on rikoslain 6 luvun 4 §:ssä edellytetyin tavoin oikeudenmukaisessa suhteessa rikoksen vahingollisuuteen ja vaarallisuuteen, teon vaikuttamiin sekä rikoksesta ilmenevään muuhun tekijän syyllisyyteen. Rangaistuksen mittaamisen lisäksi tuomioistuimen on, mikäli rangaistusasteikko jättää siihen mahdollisuuden, määrättävä rangaistuslajista (sakko, ehdollinen vankeus, yhdyskuntapalvelu, valvontarangaistus tai ehdoton vankeus). Rangaistuslajin valinta on usein rangaistukseen tuomittavan henkilön ja myös tuomioistuimen oman harkinnan kannalta rangaistuksen mittaamista tärkeämpi kysymys.

Rikoslain 6 luvun 9 §:n 1 momentin mukaan määräaikainen, enintään kahden vuoden vankeusrangaistus voidaan määrätä ehdolliseksi, jollei rikoksen vakavuus, rikoksesta ilmenevä tekijän syyllisyys tai tekijän aikaisempi rikollisuus edellytä ehdottomaan vankeuteen tuomitsemista. Saman pykälän 2 momentin mukaan alle 18-vuotiaana tehdystä rikoksesta ei kuitenkaan saa tuomita ehdottomaan vankeusrangaistukseen, elleivät painavat syyt sitä vaadi. Painavan syyn merkitystä harkittaessa otetaan huomioon rikoksentekijän sijoitus lastensuojelulaitokseen.

Käytännössä rikoksentekijän entisyydellä eli hänelle tuomituilla aikaisemmilla rangaistuksilla ja myös muilla rikoksentekijän henkilöön liittyvillä näkökohdilla on ehdottoman vankeusrangaistuksen tuomitsemista koskevassa harkinnassa suuri merkitys. Muiltakin osin ehdollisen ja ehdottoman rangaistuksen rajanvedossa itsenäisen ja riippumattoman tuomioistuimen tapauskohtaisen harkinnan merkitys korostuu.

Oikeuskäytännössä on vakiintuneesti ([KKO 2025:22](#), kohta 19) katsottu, että mitä lähempänä rangaistus on kahta vuotta vankeutta, sitä painavampia perusteita tarvitaan, jotta rangaistus voidaan tuomita ehdollisena. Ehdollisen ja ehdottoman vankeuden välinen rangaistuslajin

valinta on kuitenkin kokonaisharkintaa ([KKO 2023:30](#), kohta 16 ja siinä viitattu ratkaisut). Rangaistuslajin valinta tehdään kussakin yksittäistapauksessa tekoon ja tekijään liittyvien rikoslain 6 luvun säännösten nojalla huomioon otettavien seikkojen pohjalta. Tästä johtuen tuomioistuimen ratkaisut samantyyppisissäkin tapauksissa saattavat erota toisistaan ilman, että käsillä olisi oikeusturvaa vaarantava yhdenvertaisuudesta tai oikeuskäytännön yhtenäisyydestä poikkeaminen ([KKO 2018:92](#), kohta 17 ja siinä viitattu ratkaisu).

Edellä todettu huomioon ottaen hallitusohjelman kirjaus ”jotta varmistetaan niistä tuomittavien vankeusrangaistusten pääsääntöinen ehdottomuus” on nähdäkseni merkityksellinen tuomioistuinten itsenäisen ja riippumattoman aseman ja harkintavallan sekä perustuslain 3 §:ssä säädetyn vallan kolmijaon kannalta. Kirjauksen sanamuodon perusteella syntyy helposti vaikutelma siitä, että tuomioistuinten harkintavaltaa pyritään olennaisesti rajoittamaan oikeudenkäynnin kohteena olevan rikosasian tapauskohtaisessa arvioinnissa siirtämällä yksi rikostyyppi käytännössä normaalin ehdollisen ja ehdottoman vankeusrangaistuksen rajanvetoon liittyvän harkinnan ulkopuolelle. Vähimmäisrangaistuksen muuttaminen tarkoittaisi myös sitä, että törkeästä ampuma-aserikoksesta ei voitaisi enää tuomita valvontarangaistusta tai yhdyskuntapalvelua.

Vaikka lainsäätäjän tehtävänä on päättää rangaistusasteikoista ja siis eri rikosten keskinäisestä rangaistusarvosta, yhden rikostyyppin pistemäinen lukitseminen normaalin kokonaisvaltaisen rangaistusharkinnan ulkopuolelle hallitusohjelmassa kuvatuin tavoin ei välttämättä sovi ongelmitta rikosoikeusjärjestelmämme kokonaisuuteen. En ole vakuuttunut siitä, että yhteen rikostyyppiin kohdistuva rangaistusminimin kuusinkertaistaminen hallitusohjelmassa mainitun ehdottamaan vankeuteen tähtäävän tavoitteen perusteella on sopusoinnussa rikos- ja perusoikeusjärjestelmämme edellä selostettujen perusteiden kanssa.

Hallituksen esityksen mukaan törkeän ampuma-aserikoksen rangaistusasteikko olisi jatkossa 2–4 vuotta vankeutta. Totean tältä osin ensinnäkin, että perusmuotoisten ja törkeiden rikosten rangaistusasteikot menevät yleensä päällekkäin siten, että esimerkiksi pahoinpitelystä voidaan tuomita 1–2 vuoden vankeusrangaistus kuten törkeästä pahoinpitelystäkin. Ampuma-aserikoksen ja törkeän ampuma-aserikoksen kohdalla päällekkäisyyttä ei enää olisi, mikäli hallituksen esitys hyväksytään.

Jos törkeän ampuma-aserikoksen rangaistusasteikoksi hyväksytään nyt esitetyin tavoin poikkeuksellisen suppea 2 vuotta – 4 vuotta, runsaslukuisista lievimmistä teoista tuomittaisiin suhteessa huomattavasti ankarampi rangaistus kuin harvalukuisimmista törkeämmistä teoista. On siis vaarana, ettei tekojen yksilöllisiä piirteitä voida ottaa riittävästi huomioon – ja tästä kärsivät nimenomaan lievempiin tekoihin syyllistyvät.

Jos tarkoitus on korostaa törkeiden ampuma-aserikosten rangaistusarvoa, vaikuttaa oudolta ja epä johdonmukaiselta, että kaikkein törkeimmistä

teoista tuomittaisiin edelleen "vain" enintään neljän vuoden rangaistus, mutta lievimmistä törkeistä teoista rangaistaisiin aikaisempaan verrattuna kuusinkertaisesti.

Totean myös, että mikäli teon kohteena törkeässä ampuma-aserikoksessa on esimerkiksi vain yksi ase, ja jo siitä tuomitaan kahden vuoden vankeusrangaistus, voidaan pohtia, mitä tulisi tuomita menettelystä, jossa teon kohteena on komppanialle tai pataljoonalle riittävä määrä vastaavia aseita. Kahden vuoden rangaistushaarukka ei nähdäkseni ole riittävä kattamaan kysymykseen tulevien törkeiden ampuma-aserikosten kirjoa.

Vastaavia ongelmia ei nähdäkseni liity siihen, että vaarallisen esineen hallussapidon enimmäisrangaistus ehdotetaan korotettavaksi kahdeksi vuodeksi vankeutta ja toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidon enimmäisrangaistus ehdotetaan korotettavaksi yhteen vuoteen vankeutta.

#### 4. Esitettyjen rangaistussäännösten tunnusmerkistöihin liittyviä näkökohtia

Perustuslain 8 §:stä ilmenevä rikosoikeudellinen laillisuusperiaate sisältää vaatimuksen sääntelyn täsmällisyydestä. Sen mukaan kunkin rikoksen tunnusmerkistö on ilmaistava laissa riittävällä täsmällisyydellä siten, että säännöksen sanamuodon perusteella on ennakoitavissa, onko jokin toiminta tai laiminlyönti rangaistavaa ([PeVL 68/2010 vp](#), [PeVL 48/2002 vp](#), [PeVL 41/2001 vp](#) ja [PeVL 10/2000 vp](#)). Tähän liittyen nostan esiin muutamia ehdotettuihin tunnusmerkistöihin liittyviä näkökohtia.

##### 4.1 Ampuma-aseen käsittely vakavan rikoksen tekemistä varten (RL 41 luku 2 §)

Rikoslain 41 lukuun ehdotetaan lisättäväksi uusi rangaistussäännös, jonka 1 momentin mukaan rangaistukseen ampuma-aseen käsittelystä vakavan rikoksen tekemistä varten tuomittaisiin se, joka pitää hallussaan ampuma-asetta tai kaikkia sen kokoamiseen tarvittavia osia **taikka** lainaa tai luovuttaa sellaisen aseiden tai sen mainitut osat toiselle olosuhteissa, joissa ase on omiaan päätymään käytettäväksi sellaisen rikoksen tekemiseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, **taikka** 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun terroristisessa tarkoituksessa tehdyn laittoman uhkauksen, 2 §:ssä tarkoitetun terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelun tai 4 b §:ssä tarkoitetun kouluttautumisen terrorismirikoksen tekemistä varten tekemiseen.

Ehdotetun lainkohdan 2 momentin mukaan ampuma-aseen käsittelystä vakavan rikoksen tekemistä varten tuomittaisiin myös se, joka lainaa tai luovuttaa taikka yrittää lainata tai luovuttaa rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetulle järjestäytyneelle rikollisryhmälle ampuma-aseen tai kaikki sen kokoamiseen tarvittavat osat.

Ehdotettu tunnusmerkistö soveltuisi hallituksen esityksen perustelujen (s. 88) mukaan myös niihin tilanteisiin, joissa ampuma-aseen hallussapitäjällä

taikka sen lainaamisen tai luovuttamisen kautta saavalla on sinällään oikeus pitää kyseistä asetta hallussaan.

Kiinnitän aluksi huomiota siihen, että eri tekotapoja on vaikea hahmottaa ehdotetun säännöksen 1 momentin kirjoitustavasta. Yleensä ”taikka”-sana katkaisee eri lauseissa olevien määreiden välisen yhteyden. Tämän vuoksi ehdotetussa 1 momentissa jää epäselväksi, koskeeko kahden ”taikka”-sanon väliin jäävä tunnusmerkistön osa vain lainaamista tai luovuttamista, vai myös hallussapitoa. Epäselvyyttä lisää se, että ilmaisu ”...olosuhteissa, joissa ase on omiaan päätymään käytettäväksi sellaisen rikoksen tekemiseen...” sopii luontevasti lainaamisen tai luovuttamisen tilanteisiin, mutta ei yhtä luontevasti hallussa pitämiseen.

Mielestäni ehdotetun uuden kriminalisoinnin täsmällisyys ja tarkkuus edellyttää, että eri tekotavat erotellaan säännöksessä selkeästi esimerkiksi numerointia ja ryhmittelyä käyttäen.

Rikoslain 41 luvun loppuun ehdotetun uuden määritelmäsäännöksen mukaan ”kaikilla” aseiden osilla tarkoitettaisiin ilmeisesti vain [ampuma-aselain](#) 3 §:ssä lueteltuja ja saman lain 18 §:n mukaan luvanvaraisia osia (esim. aseiden runko, piippu, luisti ja lukko) eikä siis lupavapaita aseiden osia kuten alle 10 patruunan lippaita muihin kuin sarjatuliaseisiin ja esim. pistoolin tai revolverin irrallisia tähtäimiä ja kahvoja. Ilmeisesti kuitenkin ampuma-aselain 19 §:n 2 momentissa tarkoitettujen lupavapaat ennen vuotta 1890 valmistetut mustaruutiaseet tulisivat tunnusmerkistön piiriin, koska ne täyttävät ampuma-aselain 2 §:n mukaisen ampuma-aseiden määritelmän (ks. [HE 183/1997 vp](#), s. 41 ja 60).

Hallituksen esityksen perustelujen (s. 89) mukaan ehdotettu tunnusmerkistö koskisi myös tilanteita, joissa useampi henkilö pykälän tarkoittamissa olosuhteissa yksituumaisesti, mutta kukin erikseen, pitää hallussaan kaikkia saman ampuma-aseiden kokoamiseen tarvittavia osia taikka erikseen lainaa tai luovuttaa sellaisia osia. Pidän perusteluja tältä osin ongelmallisina, koska tunnusmerkistön sanamuoto lähtee nähdäkseni varsin selvästi siitä, että henkilön hallussa tulee olla ”kaikki” aseiden osat eikä vain osaa niistä. Mielestäni hallituksen esityksen perustelut menevät tässä suhteessa pidemmälle kuin ehdotetun tunnusmerkistön sanamuoto näyttäisi sallivan. Rikosoikeudessa rangaistussäännösten laajentavat tulkinnat eivät ole mahdollisia.

Jos yksituumainen aseiden kaikkien osien erillinen hallussapito kuitenkin voisi täyttää ehdotetun uuden rikoksen tunnusmerkistön, henkilö, joka luovuttaisi vastaanottajalle täyden pistoolin lippaan, johon mahtuu yhdeksän patruunaa, ei olisi osallisena teossa, vaikka hänen osuutensa aseiden ampumavalmiiksi saattamisessa olisi käytännössä ratkaiseva. Sen sijaan esimerkiksi piipun ja rungon erilliset hallussapitäjät ja luovuttajat voitaisiin tuomita kyseisestä rikoksesta. Edellä todettu johtuu siitä, että patruunoita (s. 89) tai lupavapaita lipasta ei siis ehdotetun tunnusmerkistön perusteella ilmeisesti katsottaisi aseiden osiksi.

Oma kysymyksensä on, mitä ehdotetussa lainkohdassa ylipäättänsä tarkoitetaan hallussapidolla ja miten lainaaminen rikoksen tekotapana poikkeaa muusta luovuttamisesta - jos lainaaminen kerran on tarpeen mainita lainkohdassa erikseen. Rangaistussäännöksessä noudatettaisiin tältä osin ampuma-aserikosta koskevan 1 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohdan mukaista lainaamisen ja luovuttamisen erottelua, vaikkakin ampuma-aselain säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen ([HE 183/1997 vp](#)) mukaan lainaamisessa on kysymys luovuttamisesta.

Rikosoikeudellisen hallussapidon määrittelyssä on oikeuskäytännössä ainakin huumausainerikosjutuissa tukeuduttu siviilioikeudellisia, roomalaisesta oikeudesta periytyviä, hallinnan (possessio) ja luovutuksen (traditio) käsitteitä lähestyvään arviointitapaan. Ratkaisuun [KKO 2001:91](#) johtaneessa tapauksessa A oli puhelimessa kehottanut B:tä noutamaan huoltoasemalle kätketyn kokaiinierän ja toimittamaan sen eteenpäin myöhemmin ilmoitettavaan paikkaan. Korkein oikeus katsoi A:n pitäneen menettelyllään huumausainetta hallussaan ja yrittäneen levittää sitä (possessio longa manu - pitkän käden hallinta).

Kun ehdotetussa muutoksessa rikoslain 41 luvun 3 §:ssä säädettyyn törkeään ampuma-aserikoksen tunnusmerkistöön on hallussapidon sijasta käytetty ilmaisua ”pitää mukanaan”, lieene johdonmukaista päätyä tulkinnallisesti siihen, että hallussapito ja luovuttaminen saman luvun 2 §:ssä voisivat tarkoittaa myös sellaista etäisempää ”pitkän käden” hallussapitoa, josta on ollut kysymys ratkaisussa KKO 2001:91. Mukana pitämisellä tarkoitettaisiin hallituksen esityksen (s. 93) mukaan sitä, että henkilö pitää ampuma-asetta hallussaan liikkeudessaan kantamalla sitä kädessään, vaatteissaan tai kantovälineessä. Kuvatuissa tilanteissa kysymys olisi nähdäkseni lähinnä lyhyen käden (possessio brevi manu) hallinnasta.

Vaikka edellä esitetty ”etähallussapidon” ulottuvuuksia koskeva tulkintamahdollisuus perustuu korkeimman oikeuden ratkaisuun, kyseinen ratkaisu ei ole koskenut aseita vaan huumausaineita, joten saattaa olla, että aseisiin ja nyt ehdotettujen säännösten tulkintaan sovellettuna ratkaisusta ilmenevä oikeusohje on jännitteisemmässä suhteessa perustuslain 8 §:ssä ilmaistuun laillisuusperiaatteeseen sisältyvään täsmällisyysvaatimukseen ja analogiakieltoon kuin ratkaisua KKO 2001:91 annettaessa on mahdollisesti huumausaineiden osalta arvioitu.

Ehdotettuun tunnusmerkistöön kuuluvat ”olosuhteet, joissa ase on omiaan päätymään käytettäväksi vakavan rikoksen tekemiseen”. Hallituksen esityksen (s. 89) mukaan teon tulisi tyypillisesti olla sellainen, että siitä seuraa aseeseen päätyminen vakavan rikoksen tekemiseen. Teko-olosuhteiden perusteella olisi oltava ulkonaisesti havaittavia tai muuten todennettavia seikkoja, joiden mukaan on perustellusti luotavissa yhteys ampuma-aseen hallussapidon, lainaamisen tai luovuttamisen ja aseeseen mahdollisen vakavan rikollisen käytön suhteen. Tätä ei voitaisi välttämättä hallituksen esityksen mukaan päätellä mistään yksittäisestä seikasta tai

tiedosta vaan kysymys olisi epäillyn rikoksen tutkinnassa ja myöhemmässä rikosprosessuaalisessa käsittelyssä ilmenneiden seikkojen kokonaisarvioinnista. Lainaamisen ja luovuttamisen tilanteissa seikkojen tulisi olla lainaajan ja luovuttajan tiedossa.

Hallituksen esityksen (s. 92) mukaan ampuma-aseen käsittely vakavan rikoksen tekemistä varten olisi rangaistavaa vain tahallisuutena. Tahallisuuden tulisi kattaa koko tunnusmerkistössä tarkoitettu menettely. Tahallisuuden sisältö määräytyisi sitä koskevien yleisten sääntöjen ja periaatteiden mukaan.

Rikosoikeudellisen tahallisuusvaatimuksen suhdetta ”on omiaan” -tunnusmerkkiin on käsitelty korkeimman oikeuden ratkaisussa [KKO 2006:37](#) ja sitä koskevassa Jussi Tapanin ja Matti Tolvasen artikkelissa ”KKO 2006:37 ja rikosoikeuden yleisten oppien ihmemaa” ([Lakimies 5/2006](#) s. 838–846). Kysymys ”on omiaan” -tunnusmerkin merkityksestä tahallisuusarvioinnissa ei kuitenkaan ole selvä.

Tapani ja Tolvanen ovat mainitussa artikkelissaan (s. 841) katsoneet, että on omiaan -edellytystä ei pidä lainkaan sekoittaa tahallisuusarviointiin. Kyse ei ole tahallisuuden näkökulmasta seurauksesta eikä olosuhteesta. Sen sijaan ”on omiaan” -edellytys on rangaistavuuden objektiivinen edellytys aivan samoin kuin liikenneturvallisuuden vaarantamisessa (RL 23 luvun 1 §) asetettu edellytys, jonka mukaan menettelyn on oltava omiaan aiheuttamaan vaaraa toisen turvallisuudelle. Kyseisen tunnusmerkin täyttyminen arvioidaan Tapanin ja Tolvasen mukaan normatiivisesti ulkopuolisen tarkkailijan näkökulmasta.

Tapanin ja Tolvasen painottama ulkopuolisen tarkkailijan näkökulma saattaa ehdotetun uuden tunnusmerkistön kohdalla johtaa rikosprosessissa hankaliin käytännön tilanteisiin, jos ulkopuolinen tarkkailija - kuten jälkikäteistä normatiivista arviota tekevät syyttäjä ja tuomari - tuntevat rikollismaailmaa paremmin kuin henkilö, jonka väitetään tehneen kyseisen rikoksen. Syytetty saattaa esimerkiksi tunnustaa nähneensä jonkinlaiset kuviolliset nahkaliivit muutenkin moottoripyöräjengiläiseltä näyttäneellä henkilöllä, jolle hän luvallisesti luovutti aseensa, mutta kiistää sen, että hän olisi voinut tietää tai edes olettaa, että ase olisi liivimiehen esittämästä poliisin myöntämästä hankintaluvasta huolimatta omiaan päätymään vakavan rikoksen tekemiseen tai rikollisjärjestön käyttöön.

#### **4.2 Törkeän ampuma-aserikoksen ehdotettu uusi tunnusmerkistö (RL 41 luku 3 §)**

Hallituksen esityksen mukaan ampuma-aseen mukana pitäminen yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa ilman oikeutta sellaisen aseiden hallussapitoon lisättäisiin törkeän ampuma-aserikoksen tekotavaksi. Yleisen paikan osalta viitataan järjestyslain 2 §:n 1 kohtaan. Kiinnitän huomiota siihen, että tunnusmerkistössä tarkoitettua kulkuneuvon ei edellytetä olevan yleisellä paikalla, vaan se voi olla esimerkiksi metsätiellä.

Vastaava viittaus järjestyslakiin ehdotetaan otettavaksi myös rikoslain 41 luvun 6 §:ään (vaarallisen esineen hallussapito) ja 7 §:ään (toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapito).

Uutta kvalifiointiperustetta ei sovellettaisi tapauksissa, joissa henkilöllä on lupa kysymyksessä olevaan ampuma-aseeseen, vaikka hän pitää sitä hallussaan luvan ehtojen vastaisesti.

Jos kysymys olisi siitä, että rikoksentekijä pitää hallussaan ampuma-asetta sellaisissa olosuhteissa, joissa ase on omiaan ehdotetun 2 §:n mukaisesti päätymään vakavan rikoksen tekemiseen, tilannetta arvioitaisiin hallituksen esityksen mukaan (s. 94) yleisten rikosten yhtymistä koskevien lähtökohtien valossa. Sen enempää hallituksen esityksessä ei ole konkurrenssikysymystä<sup>1</sup> arvioitu. Pidän tätä puutteena, koska kysymys on ensinnäkin siitä, rangaistaanko tekijää kahdesta vai yhdestä rikoksesta ja toiseksi siitä, kumpi rikos on kysymyksessä, jos hänet tuomitaan vain yhdestä rikoksesta. Ottaen huomioon törkeän ampuma-aserikoksen korkea minimirangaistus, kysymys ei ole pelkästään akateeminen.

Korkein oikeus on lainkonkurrenssitilanteita koskevassa ratkaisukäytännössään (esimerkiksi [KKO 2010:52](#), [KKO 2014:7](#), [KKO 2017:57](#) ja [KKO 2021:7](#)) antanut merkitystä sovellettavien tekojen taustalla oleville suojattaville oikeushyville, jotka eri ampuma-aserikosten kohdalla lienevät samat (yleinen turvallisuus, henki, terveys). Jos suojattavat oikeushyvät ovat samat, tekijä tuomitaan lähtökohtaisesti vain yhdestä rikoksesta. Jos tunnusmerkistöön ei sisälly toissijaisuuslauseketta, kriminalisoinnilla suojattavien oikeushyvien yhtäläisyys ei kuitenkaan vielä ratkaise sitä, kummasta rikoksesta tekijä tuomitaan. Tällaisessa tilanteessa voidaan pohtia, onko jompikumpi rangaistussäännöksistä erityissäännös, joka syrjäyttäisi toisen. Nyt kysymyksessä olevassa konkurrenssitilanteessa tämäkään arviointiperuste ei kuitenkaan vaikuta täysin selvältä. On kuitenkin mahdollista, että ehdotettua 2 §:ää (ampuma-aseen käsittely vakavan rikoksen tekemistä varten) pidettäisiin tuomioistuimessa erityissäännöksenä 3 §:ään (törkeä ampuma-aserikos) nähden, jolloin rikoksentekijä tuomittaisiin vain 2 §:ssä tarkoitettusta rikoksesta, vaikka myös 3 §:n tunnusmerkistö sinänsä täyttyisi. Tulkinnanvaraisen konkurrenssikysymyksen ratkaiseminen ratkaisisi siis samalla sen, onko teon minimirangaistus 14 päivää vankeutta vai 2 vuotta vankeutta.

Konkurrenssikysymyksen ratkaisemisesta riippumatta olisi yleisemmällä tasolla vielä syytä pohtia, onko esimerkiksi yksittäisen käsiaseen luvaton hallussapito yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa esimerkiksi metsätiellä (3 § => min. 2 v.) huomattavasti moitittavampi teko kuin luvallisen tai luvattoman vastaavan aseenn luovuttaminen järjestäytyneelle rikollisryhmälle (2 § => min. 14 pv) kuten ehdotettujen rangaistusasteikkojen minimirangaistusten eroa voitaisiin päätellä. Ehdotetut rangaistusasteikot eivät vaikuttaisi

<sup>1</sup> [LaVM 1/2024 vp](#), s. 4: "Lainkonkurrenssi: Tietty teko tai menettely voi täyttää useamman kuin yhden rikoksen tunnusmerkistön. Lakia sovellettaessa on tällöin ratkaistava, sovelletaanko tällaiseen tilanteeseen yhden vai useamman eri rikosnimikkeen tunnusmerkistöjä."

tässä suhteessa olevan täysin oikeasuhtaisia, vaikka rangaistusmaksimi onkin sama.

Vaikuttaa ilmeiseltä, että törkeän ampuma-aserikoksen kokonaisarvioinnin merkitys käytännön lainkäyttötyössä korostuu, jos teon rangaistusminimiksi säädetään ehdotetuin tavoin kaksi vuotta vankeutta. Tämä saattaa siis tarkoittaa sitä, että kokonaisarvioinnin rima törkeän ampuma-aserikoksen kohdalla tuomioistuimissa nousee, jotta tuomioistuimen kohtuuttomina pitämiltä lopputuloksilta välttyään.

Hallituksen esityksessä (s. 10) selostetun korkeimman oikeuden ratkaisun [KKO 2013:57](#) eri mieltä olleen jäsenen lausunnosta ilmenevin tavoin syyttäjä on kyseisessä tapauksessa rikoslakiprojektin alkuperäisen ajatuksen mukaisesti lähtenyt siitä, että törkeän rikoksen kokonaisarviointikriteerillä ei ole itsenäistä merkitystä vaan se on tarpeen kohtuuttomuuksien välttämiseksi. Tämä tarkoitti syyttäjän mukaan sitä, että kun kvalifiointiperuste täyttyy, myös kokonaisarviointikriteeri täyttyy, ellei arviointi johda kohtuuttomuuksiin. Tätä näkemystä vastaavasti hallituksen esityksessä (s. 37, 55 ja 95) on aiheellisesti todettu, että kokonaisarvostelun kautta päästään siihen, että rangaistuksen määräämisessä ei päädytä kohtuuttomiin lopputuloksiin, kun otetaan huomioon esimerkiksi tekijän tarkoitus ja teko-olosuhteet kokonaisuudessaan.

## 5. Salaiset pakkokeinot

Esityksessä ehdotetaan, että ehdotettu ampuma-aseen käsittely vakavan rikoksen tekemistä varten lisätään pakkokeinolain 10 luvun 3 §:n 2 momenttiin niiden rikosten joukkoon, joiden selvittämisessä voidaan käyttää telekuuntelua.

Perustuslain 10 §:n 4 momentin mukaan lailla voidaan säätää välttämättömistä rajoituksista viestin salaisuuteen yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta taikka kotirauhaa vaarantavien rikosten tutkinnassa. Ampuma-aseen käsittely vakavan rikoksen tekemistä varten on yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vaarantava rikos, joten sen selvittämiseen voidaan mainitun perustuslain säännöksen perusteella lähtökohtaisesti käyttää telekuuntelua. Ehdotetun enimmäisrangaistuksen (4 v.) perusteella ja myös luonteensa puolesta uusi kriminalisointi rinnastuu esimerkiksi törkeään ampuma-aserikokseen, joka on jo nyt yksi telekuuntelun perusterikoksista.

Telekuuntelusta päättää tuomioistuin, jonka voidaan lupaharkinnassaan olettaa ottavan asianmukaisesti huomioon pakkokeinolaissa säädetyn suhteellisuusperiaatteen silloin, kun ehdotetun uuden kriminalisoinnin mukainen teko on lievä.

Käsitykseni mukaan ehdotus on tältä osin hyväksyttävissä. Muutos tekisi kyseisestä rikoksesta suoraan pakkokeinolain 4 §:n 1 momentin nojalla myös telekuuntelun sijasta tapahtuvan tietojen hankkimisen

perusterikoksen ja 27 §:n 2 momentin nojalla myös peitetoiminnan perusterikoksen.

Vaarallisen esineen hallussapidon enimmäisrangaistuksen ehdotettu korottaminen 2 vuoteen vankeutta laajentaisi rikoksen selvittämisessä käytettävien salaisten pakkokeinojen ja myös rikoksen estämisessä käytettävien salaisten tiedonhankintakeinojen piiriä suoraan pakkokeinolain ja poliisilain nojalla lukuisiin esityksessä mainittuihin keinoihin (s. 65).

Oikeusasiamies  
Petri Jääskeläinen

Esittelijäneuvos  
Jarmo Hirvonen

Asiakirja on hyväksytty sähköisesti asianhallintajärjestelmässä.